

Natuurhistorisch 11 Maandblad

NATUURHISTORISCH GENOOTSCHAP in LIMBURG

De rode bosmieren van Landgoed
Rozendaal en Schrevenhof

Wilde soorten sneeuwkllokjes in
Zuid-Limburg: deel 2

Opmerkelijke Luiks-Limburgse
Krijtfossielen: deel 41

Twee nieuwe ridderwantsen
in Limburg

Wilde soorten sneeuwkllokjes (*Galanthus spec.*) in Zuid-Limburg

DEEL 2: BESCHRIJVING EN VERSPREIDING VAN DE SOORTEN

FIGUUR 1

Een rijk voorkomen van Gewoon sneeuwkllokje (*Galanthus nivalis*) bij kasteel Meerssenhoven te Maastricht (foto: S. Keulen).

S. Keulen, Mesweg 10, 6336VT Hulsberg, e-mail: biostekel@gmail.com

In het voorjaar van 2019 en 2020 is er onderzoek gedaan naar het voorkomen van de verwilderde soorten sneeuwkllokjes in Zuid-Limburg. Cultivars, gecultiveerde varianten die sterk afwijken van de wilde vorm, zijn bij dit onderzoek buiten beschouwing gelaten. Er zijn drie soorten aangetroffen: het Gewoon sneeuwkllokje (*Galanthus nivalis*) [figuur 1], het Groot sneeuwkllokje (*Galanthus elwesii*) en het Woronow-sneeuwkllokje (*Galanthus woronowii*). In een eerder artikel is het onderzoek beschreven (KEULEN, 2020b). In dit artikel wordt van elke soort een beschrijving gegeven en de verspreiding weergegeven. Ook

het mogelijk voorkomen van Plooibladig sneeuwkllokje (*Galanthus plicatus*) en Glanzend sneeuwkllokje (*Galanthus ikariae*) wordt besproken. In een vervolgartikel (KEULEN, in voorbereiding) zal een veel voorkomende hybride besproken worden. Bij de bespreking van de soorten worden de termen zoals genoemd in KEULEN (2020a, b) bekend verondersteld.

GEWOON SNEEUWKLOKJE

De bladeren van Gewoon sneeuwkllokje zijn glauc (grijsgroen), aan de onderzijde gewoonlijk wat grijzer dan aan de bovenzijde, vaak met in het midden in de lengte een grijzigere streep en met een mat oppervlak. Ze kunnen een breedte tot 10 mm bereiken,

maar zijn gewoonlijk wat minder breed. Ze staan tegen elkaar aangedrukt met hoogstens een zwak omgevouwen randje (applanaat), in het bijzonder aan de basis van het blad [figuur 2]. Ze zijn lijnvormig tot zeer smal lijn-lancetvormig, in het laatste geval met de grootste breedte boven het midden. Meestal zijn ze vlak tot een weinig gootvormig. De top is scherp tot iets stomp, vlak of iets kapvormig. De middennerf steekt aan de onderzijde uit. De binnenste bloemdekbladen hebben aan de top één

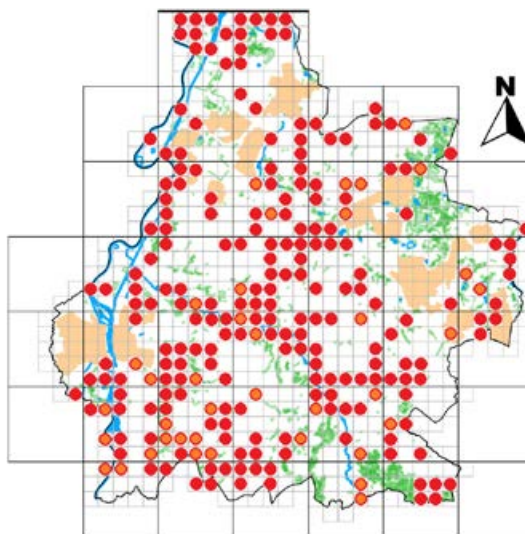
Tabel* voor de waargenomen soorten en enkele andere sneeuwkllokjes in Zuid-Limburg

- De twee bladeren van het sneeuwkllokje zijn plat tegen elkaar aangedrukt.
 - ◆ Bladstand applanaat (bladeren tegen elkaar, geen omgerolde randen), blad niet breder dan 10 mm: Gewoon sneeuwkllokje.
 - ◆ Bladstand explicatief (bladeren tegen elkaar, beide randen van beide bladeren in gelijke mate naar buiten omgerold): Plooibladig sneeuwkllokje.
- Er zijn twee bladeren, een blad is om het andere gevouwen (supervoluit).
 - ◆ Bladkleur glauc (grijsig groen): Groot sneeuwkllokje.
 - ◆ Bladkleur licht- tot donkergroen.
 - Honingmerk minder dan de helft van het binnenste bloemdekblad innemend: Woronow-sneeuwkllokje.
 - Honingmerk meer dan de helft van het binnenste bloemdekblad innemend: Glanzend sneeuwkllokje.
- Anders: nog niet uit Zuid-Limburg bekende soorten, of hybriden of cultuurvarianten met afwijkende kenmerken.

*Bekijk altijd een aantal planten met bloemen in een pol sneeuwkllokjes.

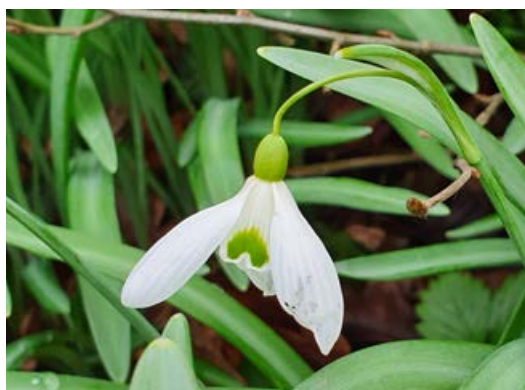

honingmerk, dat meestal V-vormig is. De bloeitijd is gewoonlijk van februari tot maart, soms al in januari of nog in april (OOSTSTROOM & REICHGELT, 1964; DAVIS, 1999; eigen waarnemingen). Verspreiding door middel van zaden is mogelijk, maar komt gezien de geringe afstand waarover deze sneeuwklokjes verspreid worden, blijkbaar zelden voor. In een door de mens beïnvloede omgeving groeit het Gewoon sneeuwklokje het best, vooral in de beekdalen op een wat vochtige, voedselrijke en humeuze bodem [figuur 3].

◀◀ FIGUUR 2
De bladstand bij het Gewoon sneeuwklokje (*Galanthus nivalis*) is applanaat, 28 maart 2020 (foto: S. Keulen).

◀ FIGUUR 4
Het voorkomen van het Gewoon sneeuwklokje (*Galanthus nivalis*) in Zuid-Limburg (rode cirkels: eigen waarnemingen in 2019 en 2020, rode cirkels met lichter centrum: aanvullende waarnemingen van Waarneming.nl in de periode 2016-2020).

◀◀◀ FIGUUR 3
Gewoon sneeuwklokje (*Galanthus nivalis*) (a, b, c) in het voormalige kloosterpark van Klooster Abshoven te Munstergeleen, 19 februari 2020 (foto: S. Keulen).

Het Gewoon sneeuwklokje is in verwilderde staat in 242 (34,3%) van de 705 kilometerhokken in Zuid-Limburg aangetoond. In 204 kilometerhokken gaat het om eigen waarnemingen, de resterende 38 zijn ingevuld met gegevens uit WAARNEMING.NL (2020) [figuur 4]. Dat is een zeer hoge score, niet alleen omdat niet alle populaties waargenomen zijn, maar ook omdat in grote, sterk landbouwkundig ingerichte gebieden geen sneeuwklokjes voorkomen en binnen de stedelijke bebouwing niet naar verwilderde sneeuwklokjes gezocht is. Ongetwijfeld is het

werkelijke percentage kilometerhokken waarin het Gewoon sneeuwklokje voorkomt groter, mogelijk zelfs groter dan 50 procent.

GROOTSNEEUWKLOKJE

Het Groot sneeuwklokje is aan het eind van de 19^e eeuw uit de Kaukasus beschreven. Het is een zeer variabele soort. De grootte van de planten, de vorm van het blad en de vlekken op de binnenste bloemdekbladen kunnen

bij de vele cultivars sterk verschillen.

De bladeren zijn breed lijnvormig tot spatelvormig (grootste breedte boven het midden) [figuur 5]. De bladranden zijn vlak. Het oppervlak is glad, soms met twee, of zelden vier vouwlijnen in de lengterichting. De top is stomp tot scherp, vaak met een korte spitse punt en vaak opvallend kapvormig.

De bladeren hebben aan de boven- en onderzijde ongeveer dezelfde kleur, glauc (blauwgrijs tot grijs) of zelden glauc-achtig. Er is geen lichtere streep in het midden. Het oppervlak is mat. Tijdens de bloei zijn de bladeren in de meeste gevallen tussen 2 en 3,5 cm breed. De bladstand is duidelijk supervoluit, het buitenste van de twee bladeren blijft ook bij het volgroeid zijn altijd om het andere gevouwen.

Bij de meest voorkomende variant hebben de binnenste bloemdekbladen aan de buitenzijde meestal twee groene vlekken, één aan de basis en één aan de top (*Galanthus elwesii* var. *elwesii*) [figuur 6]. Beide vlekken kunnen opsplitsen in twee of zelfs meer vlekken [figuur 8], ze kunnen ook verbonden raken. In dat laatste geval is er dan meestal één, x-vormige vlek, maar delen hiervan kunnen er rafelig uitzien of vervagen. Van deze soort komt ook een variant voor met alleen een groene vlek aan de top van de binnenste

▲ FIGUUR 5
De bladstand bij het Groot sneeuwklokje (*Galanthus elwesii*) is supervoluit, 8 februari 2020 (foto: S. Keulen).

► ▼ FIGUUR 6
Groot sneeuwklokje (*Galanthus elwesii*) (a,b) te Nuth, 12 februari 2019 (foto: S. Keulen).

▲ FIGUUR 7
Uitbundig groeiend Groot sneeuwklokje (*Galanthus elwesii*) in het talud van een holle weg te Klein-Doenrade, 20 februari 2020 (foto: S. Keulen).

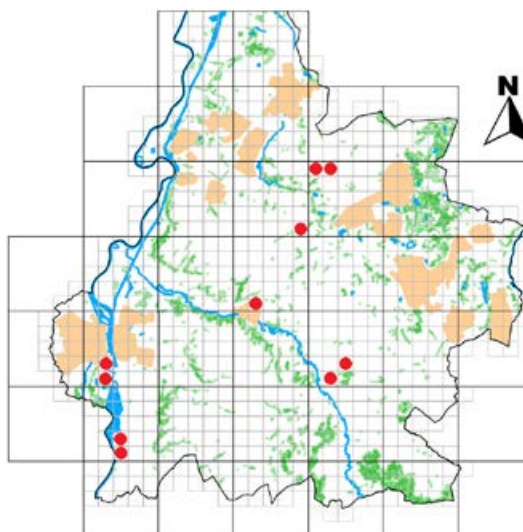
▲ FIGUUR 8
Groot sneeuwklokje (*Galanthus elwesii*) met een minder vaak voorkomend patroon van vlekken bij verwilderde exemplaren te Maastricht, 19 februari 2019 (foto: S. Keulen).

bloemdekbladen (*Galanthus elwesii* var. *monostictus*). Zeldzaam wordt deze vorm of een er op gelijkende in Zuid-Limburg gevonden. Bij de gevonden verwilderde exemplaren gaat het mogelijk niet om de variant *Galanthus elwesii* var. *monostictus* maar om een er op gelijkende hybride. Hybriden van het Gewoon sneeuwkllokje en Groot sneeuwkllokje kunnen veel op het Groot sneeuwkllokje lijken maar het vlekkenpatroon (één vlek) van het Gewoon sneeuwkllokje hebben [figuur 9].

De bloeitijd is gewoonlijk van januari tot maart, er zijn varianten die al in november en december

bloeien (OOSTSTROOM & REICHGELT, 1964; DAVIS, 1999; eigen waarnemingen). Het Groot sneeuwkllokje is in verwilderde staat verspreid over Zuid-Limburg in 10 (1,4%) van de 705 kilometerhokken aange- toond [figuur 10]. Het gaat om eigen waarnemin- gen, er zijn verder geen aanvullende gegevens in de bestanden van Waarneming.nl aangetroffen (WAARNEMING.NL, 2020). In de grotere tuincentra in Zuid-Limburg wordt al jaren het Groot sneeuw- kllokje verkocht en nog maar zelden het Gewoon sneeuwkllokje. Het is een

◀◀ FIGUUR 9
Een hybride of het
Groot sneeuw-
kllokje (*Galanthus
elwesii monostictus*),
Maastricht, 8 februari
2020 (foto: S. Keulen).

◀ FIGUUR 10
Het voorkomen van het
Groot sneeuwkllokje
(*Galanthus elwesii*) in
Zuid-Limburg (rode
cirkels: eigen waarne-
mingen in 2019 en
2020).

makkelijke, snelgroeiende soort die zich snel vermenigvuldigt. Hij vormt kiemkrachtig zaad. Er is veel variatie onder de planten, hetgeen in de zaailingen zichtbaar is. Ook in tuincentra zijn zelden twee planten hetzelfde, vooral de vlekken op de binnenste bloemdekbladen zijn zeer verschillend. De attractieve planten worden bloeiend aangeboden en zijn relatief goedkoop. Veel liefhebbers kopen ze en de soort is tegenwoordig dan ook in veel tuinen te vinden. De verwachting is dat dit sneeuwkllokje de komende jaren snel meer als verwilderde soort zal worden aangetroffen.

Het Groot sneeuwkllokje [figuur 11] prefereert een wat drogere, humeuze en voedselrijke bodem. In beemden, op plaatsen met kwel en langs beekoevers is hij niet aangetroffen. De meeste voorkomens zijn klein, tot een honderdtal planten. Op enkele plaatsen zijn al grote bestanden van duizenden planten en meer aanwezig. Dit is onder andere het geval bij Maastricht, Oost-Maarland en Klein Doenrade [figuur 7].

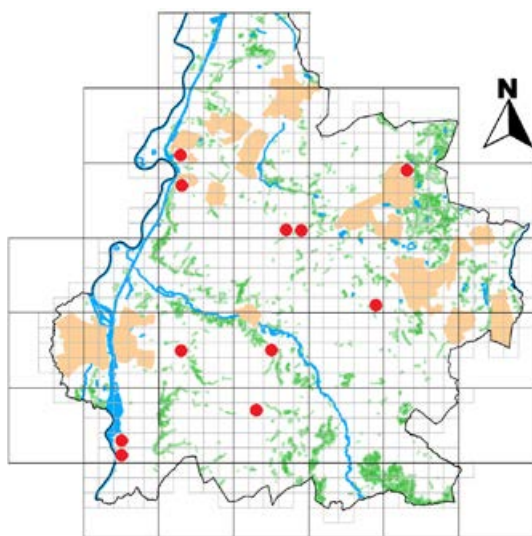
▼ FIGUUR 11
Rijk bloeiend Groot
sneeuwkllokje
(*Galanthus elwesii*) te
Eijsden, 15 januari 2020
(foto: S. Keulen).

▲ FIGUUR 12
Het Woronow-
sneeuwklokje
(*Galanthus
woronowii*) (a,b,c,d) te
Oost-Maerland op 25
februari 2020 (foto:
S. Keulen).

► FIGUUR 13
Het voorkomen van het
Woronow-sneeuwklokje
(*Galanthus woronowii*)
in Zuid-Limburg.

WORONOW-SNEEUWKLOKJE

Het Glanzend sneeuwklokje is in 1893 als soort beschreven. In 1935 is hier het Woronow-sneeuwklokje, ook wel Bleek sneeuwklokje genoemd, van afgesplitst. Maar alle klonen die in de handel waren bleven Glanzend sneeuwklokje heten. Dat gebruik is lang blijven voortbestaan en heeft veel verwarring opgeleverd. De in de tuincentra aangeboden sneeuwklokjes onder de Nederlandse naam 'Glanzend sneeuwklokje' blijken tot de soort *Galanthus woronowii* te behoren.

Het Woronow-sneeuwklokje heeft brede bladeren zonder lichtere middenstreep [figuur 12]. De bladstand is supervoluit. De bladeren zijn tijdens de bloei in de meeste gevallen 1,5 tot 2,5 cm breed, maar wat smaller of breder is mogelijk. Ze zijn min of meer lijnvormig tot smal lijn-lancetvormig, versmald bij de basis en ruim boven het midden het breedst. De randen zijn vlak, de middennerf opvallend. Vaak vertonen de bladeren in de lengterichting twee, drie of vier ondiepe groeven in het oppervlak aan de bovenzijde waarlangs het blad licht gevouwen is. Het oppervlak is zwak glimmend. De boven- en onderzijde hebben ongeveer dezelfde kleur, licht- tot middengroen. De top van de bladeren is scherp tot iets stomp, vlak of enigszins kapvormig. Er is een korte groene vlek aan de top van elk binnenste bloemdekblad [figuur 12]. De vlek neemt zowel aan de binnen- als buitenzijde van het dekblad minder dan de helft van de lengte van het dekblad in. Hij is aan de zijde van de basis recht afgesneden en gewoonlijk olijfgroen van kleur. De vlek is vaak in twee delen gesplitst. De delen kunnen zo klein zijn dat links en rechts van de sinus slechts een 'oogje' resteert. De bloeitijd is gewoonlijk van januari tot maart (OOSTSTROOM & REICHGELT, 1964; DAVIS, 1999; eigen waarnemingen). Het Woronow-sneeuwklokje is in verwilderde staat verspreid over Zuid-Limburg in 11 (1,6%) van de 705 kilometerhokken aangetoond. Het gaat om eigen waarnemingen in 2019 en 2020. Er zijn verder geen

aanvullende gegevens in de bestanden van Waarneming.nl aangetroffen (WAARNEMING.NL, 2020) [figuur 13].

In de grotere tuincentra in Zuid-Limburg wordt het Woronow-sneeuwklokje verkocht. Het is een makkelijke, snelgroeïende soort die echter relatief weinig bloemen vormt en waarschijnlijk daarom niet als bloeiende plant maar als bolletjes verkocht wordt en ook niet veel wordt aangeplant. Er is ook weinig variatie onder de planten. Hij vermenigvuldigt zich vegetatief snel, maar vormt weinig kiemkrachtig zaad. Omdat hij wel grote pollen vormt zullen er in het late najaar en vroege voorjaar met bladafval makkelijk bolletjes uitgeharkt worden. Bladafval wordt vaak op plaatsen buiten de tuinen gedumpt. De verwachting is dan ook dat dit sneeuwklokje de komende jaren snel meer als verwildeerde soort zal worden aangetroffen. Het Woronow-sneeuwklokje prefereert een wat vochtige, humeuze en voedselrijke bodem. In beemden, op plaatsen met kwel en langs beekoevers is hij niet aangetroffen. De meeste voorkomens zijn klein, met hoogstens enkele pollen. Op sommige plaatsen zijn al grotere bestanden aangetroffen, onder andere bij Oost-Maarland en Elsloo.

GLANZEND SNEEUWKLOKJE

De Wever (1919) noemt in zijn artikel over sneeuwklokjes *Galanthus latifolius*, een soort met “frisch glanzend groen loof”. ‘Latifolius’ betekent ‘met brede bladeren’. *Galanthus latifolius* is een synoniem van *Galanthus platyphyllus*, met de Nederlandse naam ‘Breedbladig sneeuwklokje’. Die soort is echter pas in 1948 door de Amerikaanse botanici H.P. Traub en H.N. Moldenke beschreven (TRAUB & MOLDENKE, 1948). De Wever kan deze soort dus niet bedoeld hebben. In ‘Snowdrops and Snowflakes’ (STERN, 1956) wordt vermeld dat *Galanthus latifolius* een synoniem is van *Galanthus ikariae*. Ook dat is een van breedbladige soorten sneeuwklokjes met niet-glaue bladeren die lang tot één soort gerekend werden. Het in het artikel van De Wever genoemde sneeuwklokje *Galanthus latifolius* kan daarom *Galanthus ikariae*, het Glanzend sneeuwklokje zijn, maar *Galanthus woronowii*, het Woronow-sneeuwklokje, is ook een mogelijkheid. De drie soorten zijn tamelijk eenvoudig uit elkaar te houden. Het Breedbladig sneeuwklokje, *Galanthus platyphyllus* heeft in tegenstelling tot beide andere soorten binnenste bloemdekbladen zonder sinus (insnijding) aan de top en de meeldraden eindigen niet gezamenlijk in een opvallende spitse punt, maar eindigen gezamenlijk stomp.

De kenmerken van het Glanzend sneeuwklokje [figuur 14] zijn vrijwel gelijk aan die van het Woronow-sneeuwklokje. Maar er zijn ook enkele opvallende verschillen. Bij het Woronow-sneeuwklokje neemt het afgeknotte honingmerk (de groene vlek op de binnenste bloemdekbladen) minder dan de helft van het binnenste bloemdekblad in, terwijl bij

het Glanzend sneeuwklokje het meestal hartvormige honingmerk meer dan de helft van het binnenste bloemdekblad inneemt.

Andere opvallende verschillen tussen deze twee soorten zijn de kleur en de anatomie van het blad. Het Glanzend sneeuwklokje heeft bij een vergroting van 10x duidelijk zichtbare luchtholten in het donkergroene blad, het Woronow-sneeuwklokje oogt bij deze vergroting vrij massief en heeft licht- tot middengroen blad.

In oudere data wordt het Glanzend sneeuwklokje vermeld voor Zuid-Limburg, zij het zeer zeldzaam. Op Waarneming.nl staat hierover de volgende mededeling: “Glanzend sneeuwklokje *Galanthus ikariae* werd door veel waarnemers verwisseld met Bleek sneeuwklokje *Galanthus woronowii*. Het besef dat er twee gelijkende soorten waren is pas sinds 2011 doorgedrongen. Wat men vroeger aanzag voor *Galanthus ikariae* is zeer waarschijnlijk steeds *Galanthus woronowii* geweest” (WAARNEMING.NL, 2020).

De Verspreidingsatlas Vaatplanten (FLORON, 2020) vermeldt nog een kilometerhok met het Glanzend sneeuwklokje bij Eygelshoven. Het was niet mogelijk dit voorkomen te bevestigen, er zijn daar recent geen planten gelijkend op deze soort gevonden.

PLOOIBLADIG SNEEUWKLOKJE

Het Plooibladig sneeuwklokje, ook wel Geplooid sneeuwklokje genoemd, is al zeer lang bekend. Als soort is hij in 1819 beschreven door de Duitse botanicus en ontdekkingsreiziger F.A. Marschall von Bieberstein (BIEBERSTEIN, 1819). De soort is vooral in Engeland veel gekweekt en verwilderd. Het is een goede groeier die zich zowel via klusters als zaad gemakkelijk vermenigvuldigt.

Vooral in de vroege stadia van groei is dit sneeuw-

FIGUUR 14

Glanzend sneeuwklokje
(*Galanthus ikariae*)
(foto: R. Wilford).

FIGUUR 15
Plooibladig sneeuw-
klokje (*Galanthus
plicatus*), zeer jong blad
(foto: S. Keulen).

FIGUUR 16
Plooibladig sneeuw-
klokje (*Galanthus
plicatus*) in het
Bilosnizny reservaat,
Oekraïne (foto: Серій
Криниця).

klokje zeer goed herkenbaar. De bladstand is zoals die van het Gewoon sneeuw-klokje, maar de bladranden zijn bij de bolschede naar buiten omgevouwen of gekruld [figuur 15].

De bladeren zijn min of meer lijnvormig tot lijn-lancetvormig, breder in het midden of boven het midden. De bladstand is explicatief, de randen

zijn duidelijk naar beneden gevouwen of omgerold. Bij het bereiken van het volgroeide stadium zijn de bladranden niet meer gekruld, maar regelmatig scherp naar achter omgevouwen. Elk van de twee vouwen ligt op circa tweederde vanuit het midden naar de bladrand. Het blad is vlak tot wat gegolfd, de zeer prominente middennerf is opvallend. De top is stomp tot scherp, vlak tot licht kapvormig. Het bladoppervlak is mat tot enigszins glimmend. Aan de bovenzijde is het groen, glauc of neigt het naar bleekgrijs, in de lengterichting kan er een lichtere zone in het midden voorkomen.

Er zijn twee ondersoorten, *Galanthus plicatus* subsp. *byzantinus* met een groene vlek aan de basis én één aan de top van elk binnenste bloemdekblad en *Galanthus plicatus* subsp. *plicatus* met alleen een honingmerk aan de top van elk dekblad. Bij *Galanthus plicatus* subsp. *byzantinus* kan de groene vlek aan de top zeer groot zijn en zelfs versmelten met de vlek aan de basis.

Het Plooibladig sneeuw-klokje kan grote bestanden vormen [figuur 16] en hybridiseert gemakkelijk met het Gewoon sneeuw-klokje en het Groot sneeuw-klokje. De hybride met het Gewoon sneeuw-klokje heet *Galanthus xvalentinei* en komt veel voor in Zuid-Limburg.

Omdat deze hybride sterk kan lijken op beide ouders heeft dit tot veel vergissingen in de benaming van gevonden exemplaren geleid, de planten zijn vaak Gewoon sneeuw-klokje genoemd, maar in andere gevallen ook wel Plooibladig sneeuw-klokje. In een Engelse flora wordt gesteld: “*Galanthus nivalis* x *Galanthus plicatus* = *Galanthus xvalentinei* Beck. Many plants named *Galanthus plicatus* are probably this” (STACE, 2019).

Bij Waarneming.nl zijn de namen van een aantal recent waargenomen sneeuw-klokjes om die reden gewijzigd, maar niet alle (WAARNEMING.NL, 2020). Ook in de verspreidings-atlas van het FLORON worden drie kilometerhokken aangeduid waarin het Plooibladig sneeuw-klokje in Zuid-Limburg voorkomt (FLORON, 2020). Het voorkomen van deze soort is niet helemaal uit te sluiten, maar de waarnemingen van het Plooibladig sneeuw-klokje in Zuid-Limburg berusten waarschijnlijk allemaal op dezelfde vergissing.

CONCLUSIE

Van de zeven soorten sneeuwklokjes die De Wever in 1919 noemde (het Gewoon sneeuwklokje, Groot sneeuwklokje, Foster-sneeuwklokje (*Galanthus fosteri*), Plooibladig sneeuwklokje, Breedbladig sneeuwklokje, Cilisch sneeuwklokje (*Galanthus cilicicus*) en het Koningin-Olga sneeuwklokje (*Galanthus reginae-olgae*) hebben alleen de eerste twee hun weg naar de Zuid-Limburgse natuur gevonden. Het Gewoon sneeuwklokje komt zeer veel verwilderd voor, het Groot sneeuwklokje hier en daar. Daarnaast wordt het Woronow-sneeuwklokje op een aantal plaatsen in verwilderde staat aangetroffen. Mogelijk gaat het om de soort die De Wever met *Galanthus latifolius* aanduidde en die net als het Woronow-sneeuwklokje ook brede bladeren bezit.

Andere soorten zijn bij dit onderzoek niet waargenomen, ook niet het Icarus, Glanzend- en Plooibladig sneeuwklokje. Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat deze soorten niet in tuincentra verkocht worden. Daarom worden ze ook niet in tuinen gekweekt, behalve mogelijk bij een enkele liefhebber met veel soorten sneeuwklokjes. Verwildering is in een dergelijke situatie vrijwel uitgesloten. Begin 2020 verscheen de 24^e editie van Heukels' Flora (DUISTERMAAT, 2020). Het Gewoon sneeuwklokje wordt in deze flora vrij algemeen genoemd,

het Woronow sneeuwklokje en het Plooibladig sneeuwklokje worden als aangeplant en mogelijk verwilderd beschouwd. Ook het Groot sneeuwklokje en het Glanzend sneeuwklokje worden als 'wel eens aangeplant' genoemd (DUISTERMAAT, 2020). Dit stemt slechts deels overeen met de geconstateerde situatie in Zuid-Limburg. Het Gewoon sneeuwklokje is ook hier vrij algemeen te noemen, het Woronow sneeuwklokje is zeker verwilderd. Maar ook het Groot sneeuwklokje is zeker verwilderd, terwijl het Plooibladig sneeuwklokje en het Glanzend sneeuwklokje niet aangetroffen zijn en er ook geen aanplant van bekend is.

DANKWOORD

Dank aan Annie Fallinger, voor het ter beschikking stellen van planten van het Plooibladig sneeuwklokje, de waarnemers en validatoren van Waarneming.nl, FLORON en het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg voor hun waarnemingen, en aan Martine Lemmens voor haar hulp bij het verkrijgen hiervan. Het Natuurhistorisch Museum Maastricht voor het mogen inzien van het herbarium van De Wever, Gerard Majoor en Louis Reutelingsperger voor hun constructieve opmerkingen bij de concepttekst. Cepziŭ Кривуця (Haidamac) voor de foto van *Galanthus plicatus* in de Oekraïne

Summary

NATURALISED SNOWDROPS (*GALANTHUS* SPEC.) IN SOUTHERN LIMBURG Part 2: description and distribution of the species

In the first few months of 2019 and 2020, monitoring research was carried out in southern Limburg to assess the presence of wild species of snowdrops. In addition to the observations made, historical data were used to describe and explain the current distribution of the species observed. Cultivars differing greatly from the wild form and hybrids were disregarded. The Common snowdrop (*Galanthus nivalis*) was observed to grow in many places all over southern Limburg. The Greater snowdrop (*Galanthus elwesii*) and Woronow's snowdrop (*Galanthus woronowii*) were found across southern Limburg in

naturalised state at 10 and 11 sites, respectively. Other species, including Ikaria snowdrop (*Galanthus ikariae*) and Pleated snowdrop (*Galanthus plicatus*), were not observed. However, since there have been reports of these two snowdrop species in the wild in southern Limburg, these are also described here. There is, however, serious doubt about the presence of these two species in southern Limburg. Since these species are not cultivated in gardens, except possibly by an incidental fancier, naturalisation is virtually impossible.

Literatuur

- BIEBERSTEIN, F.A.M. VON, 1819. Flora Taurico-Caucasica. Tomus 3. Supplementum, continens plantas phaenogamas, per Tauriam utque Caucasum, post edita priore volumine detectas, et in pristinas animadversiones. Charkouiae.
- DAVIS, A.P., 1999. The genus *Galanthus*. Timber Press in association with The Royal Botanic Gardens, Kew, Portland.
- DUISTERMAAT, L., 2020. Heukels' Flora van Nederland. Noordhoff, Groningen.
- FLORON Verspreidingsatlas Vaatplanten. <https://www.verspreidingsatlas.nl/planten>. Geraadpleegd maart 2020.
- KEULEN, S., 2020a. Sneeuwklokjes, soorten en variëteiten. Natuurhistorisch Maandblad 109(1):12-20.
- KEULEN, S., 2020b. Wilde soorten sneeuwklokjes in Zuid-Limburg. Deel 1: historisch voorkomen, verwildering en onderzoek. Natuurhistorisch Maandblad 109(10):209-218.
- OOSTSTROOM, S.J. VAN, & TH.J. REICHEL, 1964. 8. Amarillidaceae. In: Flora Neerlandica 6(1): 147-155.
- STACE, C. 2019. New flora of the British Isles, fourth edition. C&M Floristics, Suffolk.
- STERN, F.C., 1956. Snowdrops and snowflakes. A study of the genera *Galanthus* and *Leucojum*. Royal Horticultural Society, London.
- TRAUB, H.P. & H.N. MOLDENKE, 1948. The tribe Galantheae. *Herbertia* 14: 85-116.
- WAARNEMING.NL., 2020. *Galanthus*. https://waarneming.nl/species/search/?q=Galanthus&species_group. Geraadpleegd 8 maart 2020.
- WEVER, A. DE, 1919. Sneeuwklokjes. Maandblad Natuurhistorisch Genootschap in Limburg 8(1): 1-6.

NATUURHISTORISCH GENOOTSCHAP in LIMBURG

Colofon

DAGELIJKS BESTUUR

Frank Oelmeijer (voorzitter), Rob Geraeds (vice-voorzitter), Alfred Paarlberg (penningmeester) & Ben Matheij.

ALGEMEEN BESTUUR

Wilfred Alblas, Toon van Baal, Marian Baars, Jan-Joost Bakhuizen, Susanne Hanssen, Wouter Jansen, Stef Keulen, Math de Ponti, Pieter Puts, Aidan Williams & Linda Wortel.

KANTOOR

Olaf Op den Kamp, Jeanne Cuypers & Martine Lemmens.

ADRES

Kapellerpoort 1, 6041 HZ Roermond,
tel. 0475-386470 (kantoor@nhgl.nl).
www.nhgl.nl.

LIDMAATSCHAP

€ 35,00 per jaar. Leden t/m 23 jaar € 17,50; bedrijven, verenigingen, instellingen e.d. € 105,00.
Okjen Weinreich (leden@nhgl.nl).
IBAN: NL73RABO0159023742, BIC: RABONL2U.

BESTELLINGEN/PUBLICATIEBUREAU

Publicaties zijn te bestellen bij het publicatiebureau, Marja Lenders (publicaties@nhgl.nl).
Losse nummers € 4,-; leden € 3,50 (incl. porto), themanummers € 7,-.
IBAN: NL31INGB0000429851, BIC: INGBNL2A.

NATUURHISTORISCH M A A N D B L A D

REDACTIE Olaf Op den Kamp (hoofdredacteur), Philip Bossenbroek, Henk Heijligers, Jan Hermans, Ton Lenders, Gerard Majoor (eindredactie), Guido Verschoor, Raymond Pahlplatz & Marc Poeth (redactie-assistent) (redactie@nhgl.nl).

RICHTLIJNEN VOOR KOPIJ-INZENDING

Diegenen die kopij willen inzenden, dienen zich te houden aan de richtlijnen voor kopij-inzending. Deze kunnen worden aangevraagd bij de redactie of zijn te bekijken op www.nhgl.nl.

LAY-OUT & OPMAAK Van de Manakker, Grafische communicatie, Maastricht (mvandemanakker@xs4all.nl).

EDITING SUMMARIES Jan Klerkx, Maastricht.

DRUK Grafagroep Zuid, Swalmen.

Copyright. Auteursrecht voorbehouden. Overname slechts toegestaan na voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie.

ISSN 0028-1107

provincie limburg
gesubsidieerd door de Provincie Limburg

KRINGEN

KRING HEERLEN

Olaf Op den Kamp (kringheerlen@nhgl.nl).

KRING MAASTRICHT

Bert Op den Camp (kringmaastricht@nhgl.nl).

KRING ROERMOND

Math de Ponti (kringroermond@nhgl.nl).

KRING VENLO

Peter Eenshuistra (kringvenlo@nhgl.nl).

KRING VENRAY

Patrick Palmen (kringvenray@nhgl.nl).

STUDIEGROEPEN

FOTOSTUDIEGROEP

Bert Morelissen (fotostudiegroep@nhgl.nl).

HERPETOLOGISCHE STUDIEGROEP

Pieter Puts (herpetostudiegroep@nhgl.nl).

LIBELLENSTUDIEGROEP

Jan Hermans (libellenstudiegroep@nhgl.nl).

MOLLUSKEN STUDIEGROEP LIMBURG

Stef Keulen (molluskenstudiegroep@nhgl.nl).

MOSSENSTUDIEGROEP

Paul Spreuwenberg (mossenstudiegroep@nhgl.nl).

PADDENSTOELSTUDIEGROEP

Henk Henczyk (paddenstoelenstudiegroep@nhgl.nl).

PLANTENSTUDIEGROEP

Olaf Op den Kamp (plantenstudiegroep@nhgl.nl).

PLANTENWERKGROEP WEERT

Jacques Verspagen
(plantenwerkgroepweert@nhgl.nl).

SPRINKHANENSTUDIEGROEP

Harry van Buggenum
(sprinkhanenstudiegroep@nhgl.nl).

STUDIEGROEP EPHEMEROPTERA, PLECOPTERA EN TRICHOPTERA

Harry Tolkamp (ept@nhgl.nl).

STUDIEGROEP ONDERAARDESE KALKSTEENGROEVEN

Rob Visser (secretariaat@sok.nl).

VISSSENWERKGROEP

Victor van Schaik (vissenstudiegroep@nhgl.nl).

VLINDERSTUDIEGROEP

Mark de Mooij (vlinderstudiegroep@nhgl.nl).

VOGELSTUDIEGROEP

Nicky Hulsbosch (vogelstudiegroep@nhgl.nl).

WANTSENSTUDIEGROEP LIMBURG

Martine Lemmens (wantsen@nhgl.nl).

WERKGROEP DRIESTRIJK

Wouter Jansen (werkgroepdriestruik@nhgl.nl).

ZOOGDIERENSTUDIEGROEP

Aegidia van Grinsven
(zoogdierenstudiegroep@nhgl.nl).

STICHTINGEN

STICHTING NATUURPUBLICATIES LIMBURG

Uitgever van publicaties, boeken en rapporten (snl@nhgl.nl).

STICHTING DE LIERELEI

Projectbureau voor onderzoek van natuur en landschap in Limburg (lierelei@nhgl.nl).

STICHTING IR. D.C. VAN SCHAİK

Stichting voor het beheer van onderaardse kalksteengroeven in Limburg. Postbus 2235, 6201 HA Maastricht (vanschaikstichting@nhgl.nl).

STICHTING NATUURBANK LIMBURG

Stichting voor het beheer van waarnemingen van het NHGL (natuurbank@nhgl.nl).

